

Jasna Šamić

ČIJA JE PJESMA »TI BESPOSLEN NEMOJ HODAT«?

Iako je dosta davno M. Hadžijahić objavio tekst koji bi trebalo da razriješi svaku dilemu oko toga kome pripada alhamiada pjesma što počinje stihovima »Ti besposlen nemoj hodat«,¹⁾ i dalje se, sve do današnjih dana, publikuju antologije alhamiada poezije u kojima se bez ikakve sumnje ova pjesma pripisuje bosanskom pjesniku iz 17. vijeka Hasanu Kaimi Babi.

Ovu pjesmu prvi put je u transkripciji, ne navodeći izvore objavio M. Kapetanović Ljubušak u knjizi *Istočno blago*, t. II,²⁾ zatim je kao Kaimijevu prihvataju i publikuju Kemura-Ćorović u *Serbokroatische Dichtungen Bosnischer Moslims*,³⁾ Safvet-beg Bašagić u *Bošnjaci i Hercegovci u islamskoj književnosti*⁴⁾ koji daje nekoliko početnih stihova ove pjesme i, najzad, Rešad Kadić u *Pobožne pjesme bosansko-hercegovačkih Muslimana*⁵⁾ predstavljajući šest strofa pomenute pjesme.

Pregledala sam lično preko stotinu rukopisa Kaimijevih Divana i međzma u kojima se nalaze Kaimijeve pjesme, ali ni u jednom od tih rukopisa ova pjesma nije zastupljena. Čak i kad ne bi bilo drugih dokaza, ni po stilu, ni po istorijskim događajima koje tretira, ova pjesma se ne bi mogla pripisati Hasanu Kaimi Babi. Neki od autora mnogobrojnih napisa o Kaimi Babi nisu kategorični i samo kažu da se ona »pripisuje« ovom pjesniku.

U knjizi *Istočno blago*, pjesma nosi naslov »Kasida Kaimijina«,⁶⁾ a u latiničnoj transkripciji M. Kapetanovića Ljubušaka ona glasi:

I

Ti besposlen nemoj hodat
Valja Bogu svom robovat
Prošle vakte sve naklanjat
Allah, Allah, reci ti.

¹⁾Cf. Muhamed Hadžijahić: »O jednoj pjesmi Sejh Sejjid Vehab Ilhamije«, *Novi Behar*, VIII/16, Sarajevo, 1935, str. 278-219.

²⁾ M. Kapetanović Ljubušak: *Istočno blago*, II, Sarajevo, 1897, str. 225-227.

³⁾Kemura-Ćorović: *Serbokroatische Dichtungen Bosnischer Moslims*, Sarajevo, 1912, str. 18-19.

⁴⁾ S. Bašagić: *Bošnjaci i Hercegovci u islamskoj književnosti*, Sarajevo, 1912, str. 800.

⁵⁾ R. Kadić: *Pobožne pjesme bosansko-hercegovačkih Muslimana*, Sarajevo, 1980, str. 26.

⁶⁾ Cf. notu 2.

II

Vidi sunca i mjeseca Gledaj
vuka ti i zeca Hajd u Stambol
i do Beča Allah, Allah, reci ti.

III

Vidi brda ti i vode,
Hajd za vjetrom, kuda ode,
Tud evlije⁵⁾ svuda hode,
Allah, Allah, reci ti.

IV

Teče Sava, raste trava,
Nek zaludu nije lava,
Nuto vidi i Dunava,
Allah, Allah, reci ti.

V

Gledaj Ćabe i džamija Nu
ljepote i tekija Šah vezira i
hadžija Allah, Allah, reci ti.

VI

Misir, more i po Šama,
Hasan, Hujejin imama,
Biće lijepa tu ćelama,¹⁾ Allah,
Allah, reci ti.

VII

Smail, Bender i Ozije,
Od Vlahu će bit kozije,²⁾
Al je jače sve božije,
Allah, Allah, reci ti.

VIII

Ti Zemuna ne hesabi,³⁾
Udri džifrom, pohesabi,
Vidi dobro u ćitabi,
Allah, Allah, reci ti.

IX

Undžuros⁴⁾ je turski bio Kraj
se šaha zamolio,
Niko nije prozborio,
Allah, Allah, reci ti.

X

Crna Gora blizu mora,
Tu će biti sablji fora,
Kada puhne bura s mora,
Allah, Allah, reci ti.

XI

Morača zadnja pogača,
Tu će biti i do plača,
Al je turska vojska jača,
Allah, Allah, reci ti.

XI

Kaimija ne zna ništa,
Nema ovdje njemu mjesta,
Pos'je jednog nema dosta,
Allah, Allah, reci ti.«⁷⁾

Pjesma nema nekih literarnih vrijednosti, ali kao i većina ovih pjesama zanimljiva je jer predstavlja jedino kulturno svjedočanstvo naših naroda iz doba osmanske vladavine.

Pjesnik Hasan Kaimi također je pjevao pjesme na srpskohrvatskom jeziku koje su zabilježene arapskim pismom (alhamiada pjesme). Dvije takve pjesme, poznate su pod naslovom »Kasida o kandijskom ratu« i »Kasida protiv duhana«, izvjesno su njegove.⁸⁾ Prepisi rukopisa ove dvije pjesme nalaze se u Orijentalnom institutu u Sarajevu pod br. 3089, a prepis »Kaside protiv duhana« čuva se u Gazi Husrev-begovoj biblioteci pod br. R-906. Pjesma protiv duhana je didaktička pjesma koja govori o štetnosti upotrebe duhana i pušenja, dok pjesma o osvojenju Kandije govori o istim istorijskim događajima kao i mnoge pjesme iz Kaimijeve djela »Varidat«, napisanog na osmanskome jeziku. To je dakle pjesma o borbama na granicama Osmanskog carstva, posebno u Dalmaciji od 1645-1669. g. Pjesma o Kandiji sadrži 38 strofa, svaka strofa sadrži po četiri stiha, napisana u sedmercu, a refren svakog kvatrena glasi: »Kad vam ode Kandija«. U Kaimijevim alhamiada pjesmama kao i u pjesmama napisanim na osmanskome jeziku, nema ni pomena o toponimama Oziji i Benderu npr., koji se pominju u pjesmi »Ti besposlen nemoj hodat«. Ozija i Bender nisu imali nikakve važnosti u Kaimijevo doba, a poznata su mjesta iz tursko-ruskih ratova. U bici kod Ozije (ili Očakova) 1736/37. g. učestvovali su i mnogi Bosanci predvo-

7) M. K. Ljubušak daje u notama objašnjenja nekih leksema kao što su »evlije« (kod Ljubušaka nota 5,) — »prorok«; »čelam« (nota 1) — »besjeda, govor«; »kozije« (nota 2) — »hešab« (nota 3) — račun »pobjednik«; »Undžuros« (nota 4) — »Ugarska«. Ljubušak međutim ne objašnjava niz drugih leksema i termina.

8) Ove dvije pjesme izdate su u više navrata. Cf. K. Ćorović, op. cit str. 11-16, Bašagić, op. cit. str. 99, Abdurahman Nametak: *Hrestomatija bosanske alhamiada književnosti*, Svjetlost, Sarajevo, 1981. g., str. 202-212., itd.

deni Bećir-pašom Čengićem.⁹⁾ O ovim bitkama pisao je i Ahmed Hadžinesihović iz Prusca (rođen između 1703. i 1718. g.) koji se nalazio u zarobljeništvu u Rusiji.¹⁰⁾

U IX strofi pomenute pjesme također se kaže da je Undžurus (Mađarska) bio turski. Karlovačkim mirom 1699. g. Turska je izgubila najveći dio Mađarske, a Požarevačkim mirom 1718. i cijelu Mađarsku. Pjesma, dakle, govori o istorijskim zbivanjima koja su se desila daleko poslije Kaimijeve smrti (1691. g.).

Dosta podataka o ovim istorijskim događajima koji se pominju u pjesmi daje i M. Hadžijahić u već citiranom članku.¹¹⁾ M. Hadžijahić u svom tekstu izričito osporava pripadnost ove pjesme Hasanu Kaimi-babi i kaže: »Pregledavajući kroniku merh. *Muhamed E. ef. Kadića* (1855-1931) susreli smo u sv. XIX, str. 316. sljedeću pjesmu s oznakom da je Ilhamijev spjev«. ¹²⁾ Ova pjesma se uistinu i nalazi u Hronici Enverija »Tarih-i Enveri«, t. XIX. Ipak i Hadžijahić pravi grešku u pomenutom radu, naoko samo formalne prirode, jer navodi t. XIX, str. 316. Pjesma je zastupljena u pomenutoj Hronici, ali na str. 326.¹³⁾ Početni stihovi iz Hronike glase:

»Ti ne hodi bespošljen Budi
Bogu poklonjen Namaz
klanjat¹⁴⁾ naklonjen Allah,
Allah, reci ti«

Umjesto Kaimijevog mahlasa u posljednjem, XII kvatrenu, stoji mahlas (pseudonim) pjesnika Ilhamija:

»Ilhamija ne zna ništa
Njemu nije ovdi mjesta
Petlje Boga nejma dosta
Allah, Allah, reci ti«¹⁵⁾

Očito je da je u pitanju ista pjesma s malim varijantnim razlikama u rukopisu Hronike Enveri Kadića i publikovane pjesme kod Ljubušaka. Trebalo bi naći i druge rukopise ove pjesme u nekoj međzmu ili u Ilhamijevom Divanu,¹⁶⁾ iako sve govori u prilog da je ovo Ilhamijeva pjesma, samim tim što i Ljubušak citira još jednu njegovu pjesmu, veoma sličnu ovoj, u *Istočnom blagu*, a koja počinje sljedećim stihovima:

⁹⁾ Cf. H. Kreševijaković: *Kapetanije u BiH*, Svjetlost, Sarajevo, 1980, str. 204; Bašagić: *Kratka uputa...*, Sarajevo, 1900, str. 94; Šabanović: *Književnost Muslimana BiH na orijentalnim jezicima*, Svjetlost, Sarajevo, 1973, str. 503, 504.

¹⁰⁾ Cf. Šabanović, op. ct., str. 501-515.

¹¹⁾ Cf. nota 1.

¹²⁾ Ibid.

¹³⁾ Cf. *Tarih-i Enveri*, t. XIX, str. 326, Orijentalni institut, poseban fond.

¹⁴⁾ Ibid.

¹⁵⁾ Ibid.

¹⁶⁾ Jedan rukopis Ilhamijevog Divana čuva se u Gazi Husrev-begovoj biblioteci pod br. 3056.

»Dervišluk je čudan rahat
Jere će to bit kabahat
Hajde derviš, u tekiju,
Allah, Allah, reci ti.¹⁷⁾

Stil u obje ove pjesme je isti, obje su napisane u osmercu, dok je refren svakog kvatrena napisan u sedmercu. U više Ilhamijevih pjesama refren počinje sa »Allah, Allah«, »Allah, Allah šta će biti od vlaha«, »Allah, Allah, aškullah« i sl.¹⁸⁾

Iz svega navedenog se jasno vidi da pjesma o kojoj je bilo riječi nije Kaimijeva i da bi je trebalo prestati pripisivati ovom pjesniku. Uz to je najvjerojatnije da je njen autor pjesnik Ilhami (umro 1821. g.).

SUMMARY

Numerous researchers into alhamiado literature and others used to attribute the poem »Do not go about idle« to sheikh Hasan Kaimi and cite it as his work although its author was Abdul Vehab Ilhami, which was proved by M. Hadžijahić in 1935. In order to correct that wrong conclusion the author of this paper, on the basis of comparisons and historical facts mentioned in the poem, proves that the author of the poem is Ilhami and not Hasan Kaimi.

¹⁷⁾ M. K. Ljubušak, op. cit. str. 230.

¹⁸⁾ Cf. K. Dobrača: »Tuhvetul-Musallin ve Zubdeutul-Hasî'in od Abdul-Vehaba Žepčevije Ilhamije«, *Anali Gazi Husrev-begove biblioteke*, II-III, Sarajevo, 1974, str. 41-69.